

Vijf tips om formatief handelen in te zetten in de klas

Van weten naar meten

Vijf tips van
Erik Groot Koerkamp,
trainer en onderwijsadviseur

Een varken wordt niet sneller vet als je het elke dag weegt. Toch wegen we onze leerlingen bijzonder vaak. We toetsen om te beoordelen of ze genoeg hebben geleerd en denken daarmee hun groei te meten. Wanneer we kunnen opschuiven van een toetscultuur naar een onderwijscultuur helpen we kinderen beter te leren.

Gemiste kansen

Formatief handelen raakt de kern van goed onderwijs. In plaats van telkens de voortgang te meten (summative assesment of toetsen) kijk je naar wat nog nodig is om voortgang te bevorderen. In plaats van alle leerlingen langs dezelfde meetlat te leggen en te vergelijken met elkaar (cijfers geven), maak je inzichtelijk hoe de leerling ervoor staat in vergelijking met zichzelf. Je leerling weet waar hij staat en vraagt zich af waar hij heen moet en wat daarvoor nog nodig is. Wat zijn de stappen die hij moet zetten om zijn doelen te bereiken? Daarvoor heeft hij docenten nodig die helpen leerdoelen te stellen en hem de juiste feedback geven.

Formatief en summatief handelen hoeven elkaar niet te bijten. Het zijn twee afzonderlijke vormen van beoordelen. Soms is het goed om gewoon de meetlat ter hand te nemen. Maar op dit moment doen we dat erg vaak in ons onderwijssysteem en daarmee missen we fantastische mogelijkheden om te leren.

Zelf aan het stuur

Leerlingen die structureel formatief worden geëvalueerd gaan aantoonbaar sneller vooruit. Onderzoeken laten maanden leerwinst zien ten opzichte van leerlingen die alleen summatief worden beoordeeld. Dat komt doordat formatief handelen de nadruk legt op het leren zelf. In plaats van achterop de bagagedrager van de docent te springen, zitten leerlingen zelf aan het stuur. Ze zijn eigenaar. De docent kauwt niet voor, maar geeft heel duidelijk en precies de richting aan. Binnen de gestelde kaders, krijgt de leerling de kans op onderzoek uit te gaan. In de huidige manier van evalueren passen leerlingen zich aan het onderwijs aan. Bij formatief handelen past het onderwijs zich aan, aan wat de leerling nodig heeft om tot leren te komen.

Professor Dylan Wiliam heeft vijf strategieën geformuleerd die de basis vormen van formatief handelen. Ze hangen nauw met elkaar samen en laten zien hoe het bijdraagt aan leren.

De strategieën van Wiliam

Door de vijf strategieën van Wiliam in te zetten maak je een verschuiving mogelijk van een toetscultuur naar een leercultuur. In de kern bestaat de aanpak van Wiliam uit het formuleren van heldere leerdoelen en succescriteria en de feedback die daarmee samenhangt.

Tip 1

Formuleer leerdoelen en succescriteria

Bespreek met leerlingen wat ze moeten doen, wat ze daaraan hebben, wanneer ze tevreden kunnen zijn en hoe ze daar kunnen komen. Je kun je leerlingen ook betrekken bij de formulering van deze leerdoelen en succescriteria. Want zo creëer je nog meer begrip en eigenaarschap.

Tip 2

Verzamel bewijs van de leerresultaten

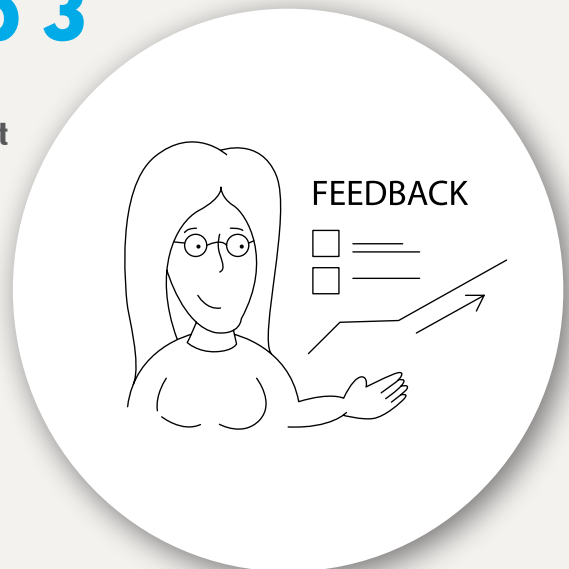
Zoals we het nu gewend zijn, verzamel je bewijs met repetities en SO's. In een formatieve cultuur breid je dit uit met activiteiten en discussies die je informatie geven over het leerproces van de leerlingen. Stel vragen die uitdagen om zelf na te denken.

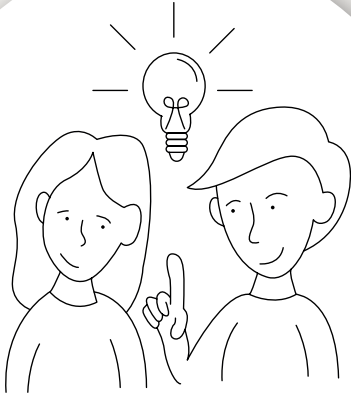
Tip 3

Geef feedback die het leerproces bevordert

Door de leerdoelen vooraf goed te formuleren, heb je handvatten om je leerlingen gerichte feedback te geven. De kaders zijn dan helder, de leerling weet wat er van hem wordt verwacht en door feedback help jij je leerling een stap verder in het leerproces.

Tip 4

Activeer leerlingen als leerbron voor elkaar

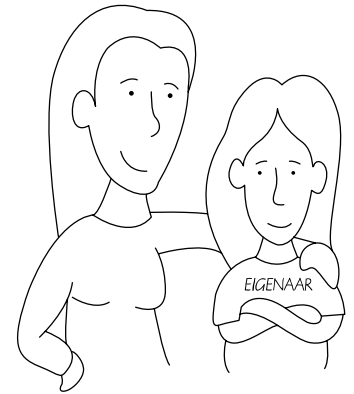
Door leerlingen elkaar feedback te laten geven (aan de hand van de succescriteria) helpen ze elkaar en bovendien zichzelf verder. Ze krijgen meer inzicht in de wegen die ze kunnen gaan om hun doelen te bereiken.

Tip 5

Stimuleer leerlingen eigenaar van hun leerproces te zijn

Eigenaarschap groeit als je leerlingen medeverantwoordelijk maakt voor het leren. Vragen over wat er wordt geleerd, op welke manier, waar je dat doet, wanneer en met wie, kun je als docent allemaal zelf beantwoorden. Dan ben jij volledig eigenaar. Je kunt ook een deel bij de leerlingen neerleggen.

Hoe groter het aandeel medeverantwoordelijkheid van de leerlingen, hoe groter hun motivatie tot leren wordt.

Formatief handelen vraagt om een andere manier van kijken naar onderwijs. Daarbij geven leerlingen veel meer zelf vorm aan het leren en verandert de rol van de docent. Die blijft verantwoordelijk voor het onderwijs, maar veel meer als richtingaanwijzer, kaderschepper en begeleider. Als we kinderen écht iets willen leren en vooral willen leren om zelf te denken, hoeven we ze niet vaker te toetsen. We moeten ze het stuur durven geven.

Cursus

Specialist formatief handelen

Zelfsturing en persoonlijke groei van je leerlingen

www.medilexonderwijs.nl/formatief

